

Kolláth György alkotmányjogász:

Közérdekből beruházni - zöld ellenszélben

A közpolitika nagy gondja, költséges passziója a civil ellenállás a közérdekű beruházásokkal szemben. Elmúltak azok a boldog idők, amikor még egy-két civil szervezet tömörítette a vízlépcső ellen tiltakozókat, tiszta képlettel. Az egyik oldalon volt a civil-világ, a másikon a meghasonlott közhatalom. Ma 4 tendencia van a tiltakozások kapcsán: 1.) Jogos és alapos aggodalom, vészjelzés, hogy ebből a projektből baj lesz. Köszönet járna érte. 2.) Elhúzódozó állóháború a beruházók és a zöldek között, melyben hiába volna esély kiegyezni: nem bírnak egymással. Valamiben mindkét oldalnak igaza van, de nincsen bizalom, fogy az idő, pattértékű semmi a végeredmény. 3.) Nagyrészt üres, dilettáns kötozködés folyik, a háttérben „pártos” megmondókkal. Így csakazértis-csakazértsem alapon egyeztetgetnek, majd a végén szidják a kormányt, az önkormányzatot, a bíróságot. 4.) Formálódik egy új metódus: törvényt hoznak X,Y,Z fejlesztésről, s aztán erőből átnyomják – miként történt ez a BP sportcsarnoknál, a 4-es metrónál, vagy szól aktuálisan „a gyorsforgalmi közúthálózat közérdekűségéről és fejlesztéséről”. Ám nem lehet minden építkezésre kivételes, gyorsító törvényt hozatni.

A civil társadalom megosztottsága, identitás-zavara, útkeresése is bejátszik: mi végre vagyunk mi benne mindebben, ki mit várhat tőlünk? Helyesen: nem az állami döntéshozatal helyett, nem is azzal egyenértékű vétőjogosultként. Az állami közpénzügyi szerep és felelősség más, mint a társadalmi alapon történő, be(le)szólós civil kurázi. Ellenben: előbbinek a független szakmai-társadalmi kontrolljaként, azután egy település(rész) érintettjeként, továbbá egy valós részvétel alanyaként is. A fejlesztés ígéreteinek próbájaként nálunk is működhetnék paritásos monitoring, mely fele-fele arányban benti érdekeltből és külső szakértőkből áll. Az ehhez kellő, felelős konstruktivitás általában hiányzik. Számos civil körben kis kockázattal „polgári ellenállni”, balhézni lehet, sokan kiélik tehát ebbéli hajlamaikat.

Meg nem válaszolt kérdések is okoznak zavart. Mi valójában az Alkotmány 18. § tartalma? *Az egészséges emberi környezethez való jog* nem egyszerűen klasszikus védelmi típusú jog, hanem ún. 3. generációs jog, amelynek jellege még vitatott, s amelyet még csak kevés kortárs alkotmány tartalmaz – vallja a jogi szakma krémje. Ez a jog a környezet védelmére és az élet természeti alapjának fenntartására vonatkozó állami kötelezettség, és nem alanyi alapjog. E § markáns intézményvédelmi kötelezettséget jelent. Számít, hogy a természeti alapok volta véges, a természeti károk zöme visszafordíthatatlan, s mindez az emberi élet fennmaradásának is a feltétele. Ekként mindezt fokozottan szigorú védelem illeti, tehát az állam nem élvez szabadságot abban, hogy a környezet állapotát romlani engedje, vagy a romlás kockázatát megengedje. Kivételesen léphet vissza csak az elért védelmi szinttől: elkerülhetetlen szükségesség esetén, és csupán arányosan. E jog prioritást élvez más alkotmányos jogokhoz (pl. a tulajdon alkotmányos alapjogához) képest. Sőt: a környezetvédelem alkotmányos jogát még preventív eszközök is megerősíthetik. Konklúzió: éppen elég erőteljes az alkotmányos környezetvédelem. Azt kellene kitölteni, nem pedig mindent elutasító szembenállással fejlődésünket, versenyképességünket tartalékvágányra állítani.

Más demokratikus és modern jogi fundamentumok is vannak. 2005. novembere óta az új közigazgatási eljárási törvény nyomán gyakorlatilag mindenki ügyfél, érdekelt fél lehet. Még a létesítmény, ill. tevékenység engedélyezési eljárásában a” hatásterületen lévő valamennyi tulajdonos, jogszerű használó” is ilyen. E kör jogszabállyal bővíthető: érdekvédelmi vagy társadalmi szervezetet is bevonhatnak a hatósági eljárásba, ha az „alapvető jog vagy valamilyen közérdek érvényre juttatására lép fel”. Cserében mindössze jóhiszemű együttműködési kötelezettség a kívánalom. Aki a közigazgatási eljárásban ügyfél volt, az a perben is jelen lehet. A felet kiterjedt jogok illetik meg: anyanyelvének használatától a bizonyításban való közreműködésen át egészen a jogorvoslat több válfajáig. Értse meg viszont: a döntés joga és felelőssége a hatóságé. A bíróság nem újragombolja az esetet, hanem

csak arról határoz: törvényes vagy jogsértő volt-e a közigazgatási eljárás. Aki tehát a perben általános lózungokkal, érzelmi motívumokkal áll elő, meghallgatják, de győztesnek sosem nyilvánítják. Aztán a jogerő után: Róma szólt, az ügy le van zárva, kár tüntetni, petíciózni. Az sem számít, hogy bejelentkezik egy addig ismeretlen szervezet: mondván, hogy ő még nem szólhatott. Sebaj, majd legközelebb.

És akkor a pénzről. Kérhet-e támogatása fejében önkormányzat „valamit” cserében? Kérhet, de nem mindig fog kapni, és ha kap is, nem okvetlenül mindent és kézen-közön cserében. És megfordítva: annak a rovására, aki minden hatósági fórumot megjárva, sőt megjárta, de végül elbukva 2-3 év késedelmet okozott a beruházónak – vajon ki kell-e ezt kártérítésként fizetnie? Az eljárási illetéket, s a pernyertes fél ügyvédi költségét bizonyára igen, viszont az időmúlás anyagi sarát nem, ha mindössze élt törvénybe foglalt jogorvoslati jogával, de nem neki adtak igazat. Ilyen a jogállamiság. Tudni, tisztelni, betartani kell: az a szép benne, hogy senki nem kap teljhatalmat, korlátlan kompetenciát. Haladunk így előre? Mások: igen.

W. Allen-t kérdezték: mi a kabalaszáma? Válasz: - a sok! Bizony: nálunk is sok és nagy a tét. Sok ha nyerünk, s az is, ha veszítünk. Ezt felejtí el némelyik elvakult öko-aktivista, aki ez által olyan, mint a zebra, aki beáll a rács mögé, hogy fehér (hol)lónak lássák.